

Πρόεδρος: Γ. Καλαμίδας, Πρόεδρος Αρείου Πάγου

Εισηγητής: Α. Τσόλιας, Αρεοπαγίτης

Επειδή, με την κρινόμενη ένσταση ζητείται η ακύρωση της 884/2009 αποφάσεως του Πολ. Πρωτ. Αθηνών και της συμπροσβαλλόμενης 3/2009 αποφάσεως της Ανωτάτης Εφορευτικής Επιτροπής, κατά το μέρος που με αυτές ανακηρύχθηκε βουλευτής η Π.Ζ. του κόμματος «.....» και δεν εκλέχθηκε βουλευτής η ενισταμένη, που ήταν υποψήφια βουλευτής του Συνδυασμού «.....». Η αιτούσα παραπονείται ότι οι διατάξεις, σύμφωνα με τις οποίες καθορίστηκαν οι έδρες των κομμάτων στην Α' Εκλογική Περιφέρεια Αθηνών και περαιτέρω η μη εκλογή αυτής ως τακτικής βουλευτή προσκρούουν στις αναφερόμενες στην ένσταση βασικές συνταγματικές αρχές. Η υπό κρίση ένσταση νομίμως υπογράφεται από τον πληρεξούσιο δικηγόρο της ενισταμένης και ασκείται εμπροθέσμως και νομοτύπως με κατάθεση του δικογράφου της στη Γραμματεία του Ανώτατου Ειδικού Δικαστηρίου την 27.10.2009, δηλαδή μέσα στην προβλεπόμενη από τον νόμο δεκαπενθήμερη προθεσμία (άρθρο 8 παρ. 1 και 25 παρ. 1 του Κώδικα του ν. 345/1976) από τη δημοσίευση (12.10.2009) της προσβαλλόμενης αποφάσεως του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Αθηνών. Περαιτέρω, όπως προκύπτει από τις εκθέσεις επιδόσεως που υπάρχουν στο φάκελο της υποθέσεως, έχουν πραγματοποιηθεί όλες οι κοινοποιήσεις που απαιτούνται από τα άρθρα 10 παρ. 2 και 27 του Κώδικα του ν. 345/1976, όπως το τελευταίο αυτό άρθρο έχει αντικατασταθεί με το ν. 2479/1997. Στη συνέχεια, πρέπει να ερευνηθεί η υπόθεση και από την άποψη της ουσιαστικής της βασιμότητας.

Επειδή, με το άρθρο 99 του π.δ. 96/2007 «Κωδικοποίηση σ' ενιαίο κείμενο των διατάξεων της νομοθεσίας για την εκλογή βουλευτών» (άρθρα 5, 6 και 11 ν. 3232/2004) ορίζονται τα εξής: ... Περαιτέρω, με το άρθρο 100 του ως άνω π.δ. (άρθρα 7, 8 και 11 ν. 3231/2004) ορίζονται τα εξής: ... Οι βασικές αρχές επί των οποίων στηρίχθηκε ο ν. 3231/2004 και δη εκείνες του άρθρου 99 παρ. 1, 2 και 3 είναι -μεταξύ των άλλων- οι εξής: 1) η κοινοβουλευτική δύναμη των κομμάτων πηγάζει αποκλειστικά από την εκλογική τους δύναμη στην επικράτεια, είναι εκ των προτέρων γνωστή με μόνη τη ανακοίνωση του εκλογικού αποτελέσματος. Ο αριθμός των εδρών του κάθε κόμματος ή συνασπισμού κομμάτων προσδιορίζεται αποκλειστικά από το εθνικό τους ποσοστό. Οι βουλευτικές έδρες στο σύνολό τους κατανέμονται στο επίπεδο της εκλογικής περιφέρειας. 2) συνδυάζει τη σταθερή διακυβέρνηση με την υψηλότερη δυνατή αναλογικότητα. Οι εκλογικοί σχηματισμοί εφόσον συγκεντρώσουν τουλάχιστο το 3% στο σύνολο της επικράτειας εκλέγουν αριθμό βουλευτών που αναλογεί στο 87% της εκλογικής τους δύναμης. Για τον λόγο αυτό 260 έδρες στο σύνολο των βουλευτικών εδρών, στις οποίες συμπεριλαμβάνονται και οι 12 έδρες του ψηφοδελτίου επικρατείας, κατανέμονται εξ ολοκλήρου και απολύτως αναλογικά ανάμεσα σε όλα τα κόμματα που εισέρχονται στη Βουλή. 3) Η κυβερνητική σταθερότητα διασφαλίζεται απευθείας με τη σταθερή ενίσχυση του πρώτου κόμματος με τις 40

υπολειπόμενες έδρες. Από το άλλο μέρος δεν μπορεί αδιακρίτως ποσοστού το πρώτο κόμμα να σχηματίζει αυτοδύναμη κυβέρνηση (βλ. εισηγητική έκθεση του ν. 3231/2004). Περαιτέρω, από τις διατάξεις των άρθρων 4 παρ. 1, 29 παρ. 1, 51 παρ. 3, 52 και 54 παρ. 1 του Συντάγματος προκύπτει ότι το Σύνταγμα δεν κατοχυρώνει ορισμένο εκλογικό σύστημα αλλά αναθέτει στον κοινό νομοθέτη να επιλέξει κάθε φορά το προσφορότερο και μάλλον ενδεδειγμένο από τις περιστάσεις εκλογικό σύστημα, αφού λάβει υπόψη του τις κρατούσες πολιτικές συνθήκες. Εξάλλου από καμιά διάταξη του Συντάγματος δεν προκύπτει ότι οι βουλευτικές εκλέγονται υποχρεωτικώς με βάση την εκλογική δύναμη του κόμματος τους σε ορισμένη εκλογική περιφέρεια, κατά ρητή δε επιταγή του άρθρου 51 παρ. 2 του Συντάγματος οι βουλευτές αντιπροσωπεύουν το Έθνος και όχι την εκλογική περιφέρεια στην οποία εκλέγονται. Η ελευθερία βέβαια του κοινού νομοθέτη κατά τη θέσπιση του εκλογικού συστήματος τελεί υπό την επιφύλαξη της τηρήσεως της καθιε-ρούμενης από το Σύνταγμα αρχής της ισότητας του εκλογικού δικαιώματος, το μεν και κυρίως, ως ειδικότερης μορφής της γενικής αρχής της ισότητας των ελλήνων πολιτών ενώπιον του νόμου που πηγάζει από το άρθρο 4, το δε ως αρχής συνυφασμένης με την αρχή τη καθολικότητας της ψήφου, που πηγάζει από το άρθρο 51 παρ. 3 του Συντάγματος.

Σύμφωνα δε με την αρχή αυτή της ισότητας του εκλογικού δικαιώματος όλοι οι εκλογείς είναι ίσοι κατά την ψήφο με την έννοια: α) ότι κάθε εκλογέας έχει μία και μόνο ψήφο και δεν μπορεί με τον νόμο να χορηγείται πολλαπλή ψήφος σε ορισμένες κατηγορίες εκλογέων, β) ότι κάθε εκλογέας ψηφίζει σε μία και μόνο εκλογική περιφέρεια και δεν επιτρέπεται να ψηφίζει στις ίδιες εκλογές σε περισσότερες εκλογικές περιφέρειες με διαφορετική κάθε φορά ιδιότητα και γ) ότι κάθε ψήφος έχει ίση νομική δύναμη (αρχή της ισοδυναμίας της ψήφου). Η αρχή της ισοδυναμίας της ψήφου σημαίνει ότι η ψήφος κάθε εκλογέως ασκεί την ίδια επιρροή στη διαμόρφωση του εκλογικού αποτελέσματος και επομένως η ίδια εκλογική δύναμη δηλαδή ο αυτός αριθμός έγκυρων ψηφοδελτίων, ασκεί την ίδια επιρροή στη διαμόρφωση του εκλογικού αποτελέσματος στην ίδια εκλογική περιφέρεια, με το ίδιο σύστημα κατανομής εδρών και κάτω από τις ίδιες συνθήκες. Το Σύνταγμα δεν καθιερώνει το αναλογικό σύστημα ως το αποκλειστικά εφαρμοστέο εκλογικό σύστημα. Η τιθέμενη αποκλειστική ρήτρα του 3% δεν αντίκεινται στην αρχή της ισοδυναμίας της ψήφου ή σε άλλη από τις πιο πάνω συνταγματικές αρχές. Αφού το όριο αυτό τίθεται αντικειμενικά και απρόσωπα, αποβλέπει στην αποφυγή καταθρυμματισμού των πολιτικών δυνάμεων και κατά την αντίληψη του νομοθέτη, όπως αυτή εκτίθεται στην εισηγητική έκθεση του ν. 3231/2004, συνδέεται με τη δυνατότητα σχηματισμού βιώσιμων κυβερνήσεων. Εξάλλου, το Σύνταγμα δεν κατοχυρώνει τα εκλογικά αποτελέσματα της πρώτης κατανομής, την οποία τυχόν προβλέπει το εκλογικό σύστημα, και δεν αντίκειται στο Σύνταγμα η εξάρτηση της δυνατότητας εκλογής βουλευτή από το σύνολο των ψήφων στην επικράτεια, ανεξαρτήτως της εκλογικής δύναμης του κόμματος στην ελάχιστο περιφέρεια και ανεξαρτήτως των ψήφων που έλαβε προσωπικώς ο υποψήφιος σε ορισμένη περιφέρεια, σε σχέση με τον αριθμό των ψήφων που έλαβαν άλλοι υποψήφιοι εκλεγέντες σε άλλες περιφέρειες. Ούτε με την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως των πολιτικών κομμάτων και της παροχής σ' αυτά ίσων ευκαιριών, που αποτελεί θεμελιώδη κανόνα του δημοκρατικού πολιτεύματος συγκρούεται η θέσπιση του ως άνω ορίου για την εκπροσώπηση στη Βουλή, αφού στηρίζεται σε κριτήρια αντικειμενικά και εύλογα (βλ. Α.Ε.Δ. 11/1994, Διδικ 1994, 898, Α.Ε.Δ. 34/1999). Ενόψει αυτών, η διάταξη αυτή με την οποία εξαιρούνται από τον καθορισμό των εδρών των κόμματος στην Βουλή και άρα στερούνται επιρροής στη διαμόρφωση του εκλογικού αποτελέσματος όλα τα έγκυρα ψηφοδέλτια που δεν ανήκουν στους εκλογικούς σχηματισμούς που συγκέντρωσαν στην

επικράτεια ποσοστό έγκυρων ψηφοδελτίων όσο με ποσοστό 3% των έγκυρων όλης της επικράτειας δεν είναι αντίθετη στην αρχή της ισοδυναμίας της ψήφου (βλ. και Α.Ε.Δ. 34/1999).

Εξάλλου, το ισχύον Σύνταγμα 1975 ορίζει, στο άρθρο 1 παρ. 2 «Θεμέλιο του πολιτεύματος είναι η λαϊκή κυριαρχία» και στην παρ. 3 «Όλες οι εξουσίες πηγάζουν από το Λαό, υπάρχουν υπέρ αυτού και του έθνους και ασκούνται όπως ορίζει το Σύνταγμα». Στο άρθρο 5 παρ. 1 «Καθένας έχει δικαίωμα να αναπτύσσει ελεύθερα την προσωπικότητα του και να συμμετέχει στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της Χώρας, εφόσον δεν προσβάλλει τα δικαιώματα των άλλων και δεν παραβιάζει το Σύνταγμα ή τα χρηστά ήθη». Στο άρθρο 51 παρ. 3 «Οι βουλευτές εκλέγονται με άμεση, καθολική και μυστική ψηφοφορία από τους πολίτες που έχουν εκλογικό δικαίωμα, όπως νόμος ορίζει. Ο νόμος δεν μπορεί να περιορίσει το εκλογικό δικαίωμα παρά μόνο αν δεν έχει συμπληρωθεί κατώτατο όριο ηλικίας ή για ανικανότητα δικαιοπραξίας ή ως συνέπεια αμετάκλητης ποινικής καταδίκης για ορισμένα εγκλήματα». Στο άρθρο 52, σε σύγκλιση με το άρθρο 3 του πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ «Η ελεύθερη και ανόθευτη εκδήλωση της λαϊκής θέλησης, ως έκφραση της λαϊκής κυριαρχίας, τελεί υπό την εγγύηση όλων των λειτουργιών της Πολιτείας, που έχουν υποχρέωση να τη διασφαλίζουν σε κάθε περίπτωση. Νόμος ορίζει τις ποινικές κυρώσεις κατά των παραβατών της διάταξης αυτής». Όπως προκύπτει από τις ανωτέρω συνταγματικές διατάξεις, κυριότερη έκφραση της λαϊκής κυριαρχίας είναι η υπό του λαού δια των εκλογών ανάδειξη του νομοθετικού σώματος. Προκειμένου δε το εκλογικό αποτέλεσμα να είναι προϊόν της ελεύθερης και ανόθευτης εκδηλώσεως της λαϊκής βουλήσεως, τόσον ο εκλογικός νομοθέτης, στον οποίο αφήνεται ο καθορισμός του εκλογικού συστήματος και δι' αυτού ο τρόπος της συμμετοχής του πολίτη στην πολιτική ζωή (άρθρο 54 παρ. 1 του Συντάγματος), όσο και το Α.Ε.Δ. στο οποίο ανήκει αποκλειστικώς, ενόψει της συνταγματικής αποστολής του ως θεματοφύλακος της νομιμότητας των βουλευτικών εκλογών (Α.Ε.Δ. 12/20051, Α.Ε.Δ. 21/1994), ο έλεγχος του κύρους των βουλευτικών εκλογών (άρθρο 58 και 100 παρ. Ια' του Συντάγματος), οφείλουν να διασφαλίζουν την ίση μεταχείριση της λαϊκής βουλήσεως, που εκφράσθηκε με την έγκυρη ψήφο, ανεξαρτήτως του περιεχομένου της. Όμως σύμφωνα με όσα εκτέθηκαν ανωτέρω με τον παραπάνω νόμο (ν. 3231/2004) με τον οποίο καθορίστηκε το εκλογικό σύστημα, διευρύνθηκε η αναλογικότητα των πολιτικών δυνάμεων στο Εθνικό Κοινοβούλιο χωρίς να συνδυάζεται με κυβερνητική αστάθεια ή ακυβερνησία. Με άλλα λόγια με τον παραπάνω νόμο συνδυάστηκε η σταθερή διακυβέρνηση με την υψηλότερη δυνατή αναλογικότητα, αφού θεσπίζεται όριο τουλάχιστον 3% του συνόλου των έγκυρων ψηφοδελτίων για τη συμμετοχή στην κατανομή των εδρών των εκλογικών περιφερειών.

Ενόψει των ανωτέρω, ο καθορισμός του παραπάνω εκλογικού συστήματος που ανήκει στον εκλογικό νομοθέτη, δεν θίγει τον πυρήνα του εκλογικού δικαιώματος, αφού αποβλέπει στην καταπολέμηση της δημιουργίας πολλών μικρών κομμάτων σε βάρος της σταθερής διακυβερνήσεως της Χώρας. Σύμφωνα με το παραπάνω εκλογικό σύστημα, ο μη υπολογισμός όλων των έγκυρων ψηφοδελτίων στον καθορισμό του αριθμού των εδρών των κομμάτων σε όλη την Επικράτεια και περαιτέρω η εξαίρεση από τον καθορισμό των εδρών των κομμάτων και συνεπώς η στέρηση επιρροής στη διαμόρφωση του εκλογικού αποτελέσματος όλων των έγκυρων ψηφοδελτίων που δεν ανήκουν στους εκλογικούς σχηματισμούς που συγκέντρωσαν στην επικράτεια ποσοστό έγκυρων ψηφοδελτίων ίσο με ποσοστό 3% των έγκυρων όλης της επικράτειας, δεν προσκρούει στην αρχή της λαϊκής κυριαρχίας ούτε στην αρχή της αναλογικότητας, αλλά και ούτε και στον σκοπό του νόμου, οι αρχές του οποίου εκτέθηκαν

παραπάνω. Επομένως, ορθά οι 3/2009 απόφαση της Ανωτάτης Εφορευτικής Επιτροπής των Βουλευτικών Εκλογών της 4ης Οκτωβρίου 2009 και 884/2009 απόφαση του Πολ. Πρωτ. Αθηνών ανακήρυξαν στην Α' εκλογική Περιφέρεια Αθηνών ως 8η βουλευτή με τον συνδυασμό του κόμματος «.....» την Π.Ζ., ενώ ανακήρυξαν ως πρώτη αναπληρωματική βουλευτή στην αυτή ως άνω εκλογική περιφέρεια την αιτούσα με τον συνδυασμό «.....», μη υπολογίζοντας για τον καθορισμό των εδρών 331.041 ψήφους εκλογέων οι οποίοι ψήφισαν υπέρ σχηματισμών που δεν συγκέντρωσαν στην Επικράτεια το 3% των έγκυρων ψηφοδελτίων. Επομένως, οι σχετικές αιτιάσεις της αιτούσας περί αντιθέσεως των ως άνω διατάξεων του άρθρου 99 του Συντάγματος α) στην αρχή της ισοδυναμίας της ψήφου, β) στην αρχή της αναλογικότητας, γ) στην αρχή της λαϊκής κυριαρχίας και δ) στον σκοπό του νόμου για αντιπροσωπευτικότερο και αναλογικότερο εκλογικού σύστημα είναι αβάσιμες. Ενόψει των ανωτέρω, πρέπει η κρινόμενη ένσταση να απορριφθεί ως αβάσιμη κατ' ουσίαν.

Ε.Φ.